

HAZAI *Karszt- és barlangkutatói* ESEMÉNYEK

Nemzetközi Karsztmorfológiai Szimpózium

A Nemzetközi Földrajzi Unió Európai Regionális Konferenciája keretében hazánkban 1971. augusztus 5–9. között szimpóziumot rendeztek a karsztmorfológia külföldi és hazai művelői részére.

A szimpóziumon a következő témakörök szerepeltek: a klimatikus karsztmorfológia, a karsztosító folyamatok hatókomponenseinek vizsgálata, karszt-folyamatok a mikrotérségekben és a nem-karsztos földrajzi környezet szerepe a karsztos térszinek morfológiai fejlődésében.

A szimpózium szervező intézményei voltak: a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat, valamint a szegedi József Attila Tudományegyetem Természetföldrajzi Tanszéke. A szimpózium szervező elnöke: *dr. Jakucs László* egyetemi tanár, titkára: *dr. Balázs Dénes*. A szervező bizottság tagjai: *dr. Dénes György*, *Gáboros Miklós*, *dr. Kessler Hubert*, *dr. Láng Sándor* és *Maucha László*. Munkatársak: *Csekő Árpád*, *Kasza Erzsébet*, *Schönviszky László* és *Székely Kinga*.

A szimpózium rövid ismertetése:

Augusztus 5-én délelőtt tíz órakor *dr. Jakucs László* egyetemi tanár nyitotta meg a szimpóziumot a Technika Házában. Köszöntötte az egybegyűlt bel- és külföldi szakembereket, majd javaslatára a délelőtti ülészakra társelnökül *dr. Vladimir Panoš*, a Nemzetközi Szpeleológiai Unió elnökhelyettesét választották meg.

A délelőtti folyamán a következő előadások hangzottak el:

Balázs D.: Trópusi karszt típusok.

Dénes Gy.: A fokozatosan lepusztuló vízzáró takaró szerepe az exhumálódó karszt morfológiai fejlődésben.

Gams, I. (Jugoszlávia): Új módszer a karsztos talajerózió meghatározására.

Jakucs L.: A karsztosodási folyamatok dinamikájának különbségei a mikrotérségekben.

Kunaver, J. (Jugoszlávia): A Júliai Alpok magashegységi karsztja az alpesi karsztok rendszerében. Ezután ebédszünet következett, majd délután *dr. Láng Sándor* egyetemi tanár és *Watson Monroe*, az Amerikai Egyesült Államok Geológiai Hivatalának főgeológusa elnökletével folytatódott az előadások:

Müller P. – *Sárváry I.*: A zombolykeltekés tisztán korróziós modellje.

Panoš, V. (Csehszlovákia): Megjegyzések a karsztgenetikai problémákhoz.

López Santoyo, A. (Mexikó): Karsztformák Közép-Mexikó déli részén.

Zimbó L.: A terra-rossa típusú dolinaüledékek hatása a töbrök morfogenezisére.

Láng S.: A hazai karsztok és környékük lepusztulásának egyes kérdései.

A szimpóziumon elhangzott előadások a mintegy nyolcvan főnyi résztvevő körében élénk vitákat váltottak ki.

A szimpózium szünetében a szakemberek megtekintették az előadóterem előtti folyosón azt a karsztmorfológiai és speleológiai térképkiállítást, amelyet a Karszt- és Barlangkutató Társulat Speleokartográfiai Szakbizottsága állított össze Horváth János vezetésével.

Augusztus 6-án megkezdődtek a szimpózium szakmai bemutatói és tereptanulmányai. Délelőtt a résztvevőket a budai Vár-hegy mésztufabarlangjának geológiájával és genetikájával *Barátosi József*, a Geológiai Technikum ny. igazgatója ismertette meg, majd a Gellért-hegyi Karszthidrológiai Észlelőállomást és az ott folyó munkát *dr. Böcker Tivadar*, a Vizgazdálkodási Tudományos Kutató Intézet osztályvezetője mutatta be. Ezt követően a szimpózium résztvevői a Gellért-hegy alatti táróban feltárt hidrotermális karsztjelenségeket tekintették meg *dr. Kessler Hubert* főhidrológus szakvezetése mellett.

A délutáni program keretében a résztvevők felkeresték a Pál-völgyi-barlangot, ahol *dr. Jaskó Sándor* főgeológus tartott szakmai ismertetést a hévízes üregrendszerek kialakulásáról. Ezt követően a János-hegy oldalában található dolomitkarszt-feltárás bemutatása következett, ahol *dr. Jakucs László* a hidrotermális hatásra porlódó dolomitközet sajátos lepusztulási folyamatát ismertette.

Este nyolc órakor kezdődött a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat fogadása a szimpózium külföldi vendégei tiszteletére, akiket *dr. Láng Sándor* egyetemi tanár, a Társulat elnöke köszöntött a Gundel Étterem Zöld-termében.

Augusztus 7-én a szimpózium résztvevői egésznapos kirándulás keretében autóbusszal a Vértes- és Bakony-hegységbe utaztak. Előbb a gánti bauxitbányában a kréta időszakból származó paleokarsztos maradványokat tekintették meg, ahol *dr. Végh Sándorné* és *dr. Láng Sándor* egyetemi tanárok, valamint a vendéglátók részéről *dr. Hőriszt György* és *dr. Szabó Elemér* főgeológusok tartottak szakmai ismertetéseket.

Az út folytatásaként Székesfehérvár történelmi nevezetességi emlékeinél *dr. Dénes György* kalaúzolta a szimpózium résztvevőit, akik ezután a rekkenő hőségben a Balaton partján tartottak fürdéssel egybekötött rövid pihenőt.

A késő délutáni órákban az úrkúti mangánbányában felszínre került és természetvédelmi területté nyilvánított trópusi öskarsztos felszíni formákat tekintették meg, amelyek a külföldi szakemberek körében rendkívül nagy érdeklődést és élénk vitákat váltottak ki.

Augusztus 8-án kora reggel a szimpózium kollektívája kétnapos tanulmányi kirándulásra indult a Bükk hegységbe és az Aggteleki-karsztvidékre.

Az utasok az első nap délelőttjén először Eger város történelmi nevezetességeit tekintették meg *Estók Bertalan* tanár vezetése mellett, majd a Bükkben a Pénz-pataki ponorrendszer genetikai kutatási eredményeit ismertette *dr. Jakucs László*. Ezt követően a szimpózium résztvevői felkeresték a Lustavölgy egyik töbrében a szegedi egyetem karszt-mikroklima kutatóállomását, ahol *dr. Wagner Richard* professzor tartott nagy érdeklődéssel kísért beszámolót munkájukról.

A programnak megfelelően ebéd után a lillafüredi Forrás-mésztufabarlang megtekintése következett, ahol *dr. Juhász András* főgeológus nyújtott átfogó szakmai ismeretöt. Ugyanő kalaúzolta a szimpózium résztvevőit a miskolctapolcai barlangfürdőben is, ahol valamennyien meggyőződhetnek e világon egyedülálló létesítmény testet-lelket felüdítő hatásáról. A késő esti órákban a szimpózium autóbusszal befutott Aggtelekre.

Augusztus 9-én a délelőtti program a Baradla-barlang aggteleki kiépített szakaszának bejárásával kezdődött, ahol *Baross Gábor* geológus, barlangigazgató tájékoztatta a vendégeket a barlang genetikájával kapcsolatos tudományos kutatási eredményekről. Útban autóbusszal Aggtelekről Jósvalőre, a Vörös-tó közelében megállva *dr. Zámbo László* egyetemi tanársegéd ismertette a dolinák fejlődésével kapcsolatos kutatásainak eredményeit. Ezt követően ismét föld alatti túra következett, a szimpózium résztvevői ugyancsak *Baross Gábor* szakvezetése mellett a Baradla-barlang jósvalői szakaszát tekintették meg, majd ellátogattak a Béke-barlang klímaterápiás szakaszába, ahol külföldi vendégeink is megismerkedhettek a légúti megbetegedések barlangban történő kezelésének magyarországi eredményeivel.

A jósvalői Tengerszem Szállóban megtartott ebéd már a búcsúzás jegyeit viselte magán: *dr. Jakucs László* pohárköszöntő szavaira *W. Monroe*, *V. Panoš* és *I. Gams* professzorok válaszoltak s köszönték meg a külföldiek nevében a szimpózium rendezőségének gondoskodását.

Budapestre való visszatérés előtt a délutáni órákban a szimpózium résztvevői megtekintették a Vízgazdálkodási Tudományos Kutató Intézet jósvalői karsztkutató állomását, ahol az állomás vezetője, *Maucha László* geológus tartott ismertetést és laboratóriumi bemutatót az elmúlt évtizedben végzett legkiemelkedőbb kutatási munkáikból. A külföldi vendégeket nagyon meglepte a kutatóállomás magasszínvonalú műszerezettsége, a tudományos kutatási eredmények közül pedig a szivornyás források működésének modellszerű bemutatása, valamint a litoklázis-pulzáció műszeres regisztrálása.

A szimpózium rendezvényein 28 magyar és 17 külföldi, összesen tehát 45 szakember vett részt. A külföldi résztvevők közül az alábbiakat emeljük ki:

Anastasia Van BURKALOW, tanszékvezető egyetemi tanár, New York, USA.

Dagmar FOLTANOVA, Csehszlovák Tudományos Akadémia brnoi intézetének tudományos munkatársa, Brno, Csehszlovákia.

Ivan GAMS, tanszékvezető egyetemi tanár, Ljubljana, Jugoszlávia.

Sylvia GILEWSKA, Lengyel Tudományos Akadémia Földrajzi Intézetének tudományos munkatársa, Kraków, Lengyelország.

Marian HARASIMIUK, egyetemi tanársegéd, Lublin, Lengyelország.

Werner HOLLÄNDER geológus, a bécsi Földrajzi Intézet munkatársa, Wien, Ausztria.

Jurij KUNAVÉR, egyetemi adjunktus, Ljubljana, Jugoszlávia.

Alberto LÓPEZ SANTOYO, egyetemi adjunktus, Mexikó D.F., Mexikó.

Gina LUZZATTO, tanár, Milano, Olaszország.

Pavel MITTER, tudományos munkatárs, Liptószentmiklós, Csehszlovákia.

Watson H. MONROE, az USA Geológiai Hivatalának főgeológusa. San Juan, Puerto Rico.

Vladimir PANOŠ egyetemi tanár, Olomouc, Csehszlovákia.

Endel VAREP, tanszékvezető egyetemi tanár, Tartu, Szovjetunió.

Az IGU Európai Regionális Konferenciája keretében megrendezett Karsztmorfogenetikai Szimpózium a szakemberek baráti, szinte családias találkozója volt, amelyet mindvégig magas színvonalú szakmai eszmecsere, a tudományos problémák megoldására irányuló mélyreható viták jellemeztek.

Dr. Balázs Dénes

A szimpózium résztvevőinek terepbejárásairól a hát-só borítólapon fotóriportot közlünk

ŐSMARADVÁNYOK A VASS IMRE-BARLANG TÁRÓJÁBÓL

A jósmafői Vass Imre-barlang bejárati tárójának hajtása közben a bányászok egy barna agyaggal kitöltött É–D-i csapású repedés mentén először a barlang Omladék-termébe jutottak be. A repedés kitöltéséből 1972 februárjában vett kb. 50 kg minta iszapolása és válogatása után a következő fauna került elő:

- Mollusca:** *Abida frumentum* (DRAPARNAUD)
Chondrula tridens (MÜLLER)
Vitrea diafana STUDER
Vitrea cf. contracta WESTERLAND
Vallonia pulchella (MÜLLER)
Zonitidae sp.
Limacidae sp.
- Vertebrata:** *Anura* indet.
Ophidia indet.
Lacerta indet.
Coturnix coturnix (LINNÉ) — fürj
Chiroptera indet.
Cricetus cricetus (LINNÉ) — hörcsög
Clethrionomys glareolus (SCHREBER)
— erdei pocok
Arvicola terrestris (LINNÉ) — vízi pocok
Microtus arvalis (PALLAS) — mezei pocok
Microtus aff. agrestis (LINNÉ) — csalitjáró pocok
Apodemus sp.
Ochotona pusilla PALLAS — füttyentő nyúl

A fauna és az üledék korát elsősorban az *Ochotona pusilla* határozza meg, a többi ma is a helyszí-

nen élő faj mellett. Ez a sztyeppi állat ma az Aral-tó és az Ural között él, Magyarországon a felső pleisztocénben igen gyakori volt Hazánk területéről a neolitikum elején tűnt el. A fauna fajainak vizsgálata alapján, összevetve a Jankovich-barlang (Kretzoi M. 1957.) és a Petényi-barlang (Jánossy D. 1960.) teljes holocén fauna-spektrumával, valamint a Jós-vafő környéki egyéb szórványfaunákkal (Tücsökylyuk, Ocsisnya-tető, Baradla-barlang Csontház), az előkerült maradványok óholocén korúak, közelebből a mezolitikum második felére tehetők.

A kitöltésben 1–6 mm átmérőjű kvarc és fekete-vörös bevonatú patakhordalék kavicsai fordulnak elő. Az üledékből megállapítható, hogy a Vass Imre-barlang e szakaszának berogyása az óholocénban következett be. A berogyást megelőzően is kellett itt üregnek lenni, majd ennek beszakadásakor a repedéseket talaj töltötte ki faunájával. A jelenlegi barlangjáratok e beszakadás után alakultak ki, mint azt a morfológia mutatja. A lelőhely a táró kifalazása miatt azóta hozzáférhetetlen.

A csigák és a madár határozásáért dr. Krolopp Endrének és dr. Jánossy Dénesnek tartozom köszönettel.

Kordos László

IRODALOM

1. JÁNOSY DÉNES (1960): Nacheiszeitliche Wandlungen der Kleinsäugerfauna Ungarns — Sond. aus „Zoologischer Anzeiger“ Bd. 164, Heft 3/4. p. 114–121. Leipzig
2. KRETZOI MIKLÓS (1957): Wirbeltierfaunistische Angaben zur Quartärchronologie der Jankovich-Höhle — Folia Archaeologica. 9. k. p. 16–21. Budapest

LAKATOS LÁSZLÓ EMLÉKTÁBLA AVATÁSA

1969. november 3-án a Meteor-barlang Agyagos-folyosójában végzett feltáró kutatás közben szenvedett súlyos koponyaalapi sérülése miatt elhunyt Lakatos László emlékét egyesülete a Budapesti Vörös Meteor S.K. 1971-ben emléktáblával örökítette meg, amit korábbi munkahelyén a Pál-völgyi-barlangban helyeztek el.

A táblaavató ünnepségen megjelentek régi kutató-társai, barátai és számos barlangkutató csoport képviselője. Dr. Dénes György, Társulatunk főtítkára emlékbeszédben méltatta az elhunyt barlangkutató tevékenységét, majd számos barlangkutató csoporttal együtt a Társulat is elhelyezte koszorúját az emléktábla alatt.

Székely Kinga